

Balla Tibor¹ – Padányi József²

Műszaki kiválóságok

Engineer Excellences

A műszaki katonák felkészültsége, elkötelezettsége és nyitottsága az új iránt, koroktól és rendszerektől függetlenül ismert és elismert. A harctéren és a békében mutatott teljesítményük a magyar hadtörténelem dicső fejezeteiben megtalálható, az érdeklődők számára elérhető. Ezzel együtt úgy ítéltük meg, hogy ezt a szellemiséget érdemes egy-egy kiváló műszaki katona életén keresztül is bemutatni, felvillantva a feladatokat, a kihívásokat és az arra adott szakmai és emberi válaszokat. Példát bőven találtunk, így a most indított sorozat a Műszaki Katonai Közlöny lapjain hosszú időre kér teret. Nem célunk új hősokeket kreálni, igyekszünk objektív és szakmailag is izgalmas személyiségeket bemutatni.

Kulcsszavak: műszaki, parancsnok, kiválóság, hadtörténelem

Engineer soldiers' preparedness, alignment and openness towards innovation are well known and acknowledged irrespectively of ages and regimes. Persons showing an interest in their achievement displayed on the battlefield and peacetime are shown in the chapters of the Hungarian military history. We think, that it is worth demonstrating this intellectuality through distinguished engineer soldiers, highlighting the tasks, challenges and their professional and humane answers. There are plenty of examples; therefore, this article is the beginning of a long series of commending writings on the pages of this journal. It is not our goal to create new heroes; we just try to introduce objective and exciting personalities.

Keywords: engineer, commander, excellence, military history

¹ Nemzeti Közszolgálati Egyetem, Hadtudományi és Honvédtisztképző Kar, dékáni titkárságvezető, e-mail: balla.tibor@uni-nke.hu, ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-2476-8981>

² Nemzeti Közszolgálati Egyetem, egyetemi tanár, e-mail: padanyi.jozsef@uni-nke.hu, ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-6665-8444>

Jacobi Ágost Henrik

Első körben az első világháború műszaki parancsnokai közül mutatunk be néhányat, Jacobi Ágost ezredessel kezdve a sort.

1881. május 19-én született az erdélyi Segesváron, evangélikus vallású családban. Apja kereskedő volt. Anyja Habersang Berta. Németül és magyarul tökéletesen beszélt, horvátul az Osztrák–Magyar Monarchia hadseregében szokásos szolgálati mértékben, vagyis érintkezni tudott beosztottjaival ezen a nyelven. Felesége hadházi Györffy Margit volt, gyermekük nem született.

Két gimnáziumi osztályt végzett Segesváron, majd a katonai alreáliskola két évfolyamát Kismartonban, a katonai főreáliskola egy évfolyamát Mährisch-Weisskirchenben, ezt követően a négyéves utász hadapródiskolát Hainburgban. 1906 szeptembere és 1908 szeptembere között Bécsújhelyen elvégezte a katonai vívó- és tornatanári tanfolyamot.

Katonai pályafutását 1900. augusztus 18-án kezdte meg hadapród-tiszthelyettesként a cs. és kir. 4. utászsászlóaljban az ausztriai Pettauban. 1901. november 1-jén alakulatánál hadnagy lett, majd 1905. május 1-jén áthelyezték a cs. és kir. 7. utászsászlóaljhoz Budapestre. 1908 szeptemberétől főhadnagyként a mödlingi Katonai Műszaki Akadémia torna- és vívótanára, valamint csapatkiképző tisztje. 1913 szeptemberétől a cs. és kir. 5. utászsászlóalj 2. századának parancsnoka Pozsonyban.³

1. ábra. Jacobi Ágost arcképe

Forrás: RÓZSAFI 2010

Az első világháború kitérések, 1914. augusztus 1-jén léptették elő századossá. A cs. és kir. 5. utászsászlóalj 2. százada élén 1914–1915-ben a szerb, 1916 tavaszától az olasz, 1917. januártól a román, majd 1917 októberétől ismét az olasz fronton harcolt.⁴ 1918 júliusától a mödlingi Ka-

³ Kriegersarchiv Wien, Qualifikationsliste Kt. 1200.

⁴ Azt, hogy milyen minőséget képviseltek a műszakiak, az is mutatja, hogy a háborúba vonuló pozsonyi utászok 2. századának beosztott tisztje volt Regele Oszkár (Oskar Regele) hadnagy (1890. július 7. – 1969. február 1.), aki 1945 után a Bécsi Hadilevéltár igazgatója, ugyanakkor 1955-ben az Osztrák Állami Levéltár főigazgatója, 1952 és 1963 között az Osztrák Hadtörténelmi Bizottság (alapító) elnöke. Az 5. században szolgált Molnár Pál hadnagy (1892. december 10. – n. a.), aki 1945. április 27-én jelentkezett újra szolgálatra, és a Honvédelmi Minisztérium ipari csoportjánál kapott feladatokat ezredesi rendfokozatban, de rövidesen vezérőrnaggyá léptették elő. Október 15-ei hatállyal kinevezték az 1. műszaki hadosztály parancsnokának. 1947. október 20-án kapta meg új beosztását, mint a Katonai Műszaki Intézet parancsnoka. 1948. június 9-én kapta vissza az intézet a régi nevét. Molnár Pál szervezte meg az új Haditechnikai Intézetet. Munkája elismeréseképpen 1949. május 1-jén altábornaggyá léptették elő. Lásd: Molnár Pál altábornagy.

tonai Műszaki Akadémia századparancsnoka és tanára. 1918. november 1-jén őrnaggyá lépett elő, majd a budapesti Ludovika Akadémia műszaki századának parancsnoka lett. 1919. április elejétől augusztusig a magyar Vörös Hadsereg 6. hadosztályának műszaki parancsnoka.

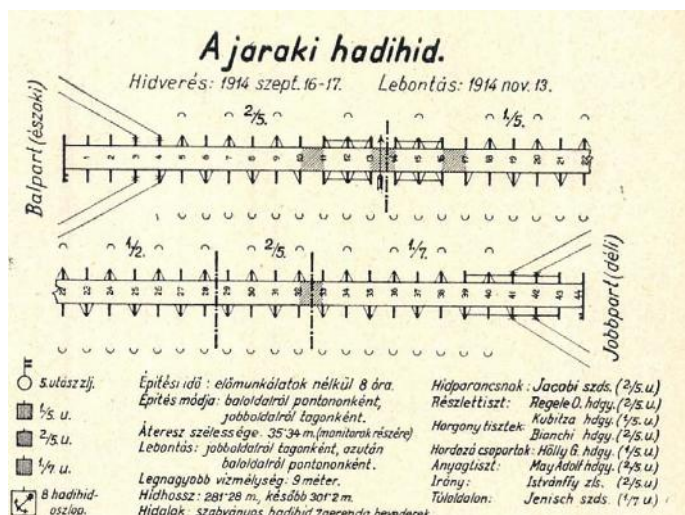
1919 őszén bírói vizsgálat és becsületügyi eljárás alatt állt, közben beosztották a budapesti utászszázlólajhoz, majd 1922-ben igazolták.

1921. szeptember 1-jén alezredessé lépett elő, 1922. november 6-tól a szegedi utászszázlólaj parancsnoka. 1923. július 1-jén nyugállományba helyezték, Budapesten élt. 1928. augusztus 28-án címzetes ezredesi kinevezést kapott. 1938. szeptember végétől a teljesen állami tulajdonban lévő Merkur Műszaki és Vegyipari Rt. teljhatalmú honvédelmi biztosa, majd 1939. március 1-től 1947. június 30-ig annak vezérigazgatója.⁵

A közéletben is igen aktív volt, 1933-ban a Nemzeti Egység Pártja elnökévé választják Rákosligeten.⁶ A frontharcosok rákosligeti csoportjának elnöke, az Országos Háborús Műszaki Emlékmű Bizottság ügyvezető elnöke,⁷ a Magyar Hajózási Szövetség ügyvezető elnöke.⁸ Jellemző széles körű aktivitására, hogy a Szent Margitsziget kertészetének főigazgatójaként „virágok ünnepe” kiállítást szervezett.⁹

A *Magyar műszaki parancsnokságok, csapatok és alakulatok a világháborúban* című munka összeállítója.

Jacobi Ágost a világháború több hadszínterén is hajtott végre bravúros műszaki feladatot katonáival. Ezek egyike az 1914. szeptember 14-én végrehajtott jaraki átkelés a Száván, Szerbiában.

2. ábra. A jaraki hadihíd terve

Forrás: JACOBI et al. szerk. 1938, 95.

⁵ Hadtörténelmi Levéltár Budapest, tiszti anyakönyvi lapok 3048/1890.

⁶ Rákosliget az MTI, illetve a MOT híreiben 1924–1949.

⁷ Geodéziai Közlöny 1933, 161.

⁸ Magyarország 1933, 2.

⁹ Színházi Élet 1923.

Az erőszakos folyamátkelés 17 órakor kezdődött, amelyet az éjszakai hídverés követett. A támadást megkezdő 28. vadászászlóalj jobb szárnycsoportját az 1./5. utászs század, közép-csoportját a 2./5. utászs század, a bal szárnycsoportját pedig az 1./7. szegedi utászs század hajózta át. A hídtervet Jacobi készítette, eszerint a jobboldali hídrészt az 1./7. utászs század tagonként, a baloldali hídrészt az 1./5. és 2./5. utászs századok pontononként verték.

A híd elviselte a jelentős vízszintemeelkedést (2,65 m), a viharokat, a forgalmat soha nem kellett megszakítani. 56 nap alatt 60 ezer ember, 8 ezer lovas, 60 ezer jármű, 150 löveg, 30 gépkocsi és 3 ezer darab vágóállat kelt át a hadihídon.¹⁰

A következő jelentős műszaki vállalkozás, amiben Jacobi meghatározó szerepet játszott, az erőszakos Dunai-átkelés volt Palánk és Bázias körzetében, Szerbiában. Az elképzelések szerint a Mackensen tábornagy parancsnoksága alatt álló hadseregcsoport az átkelést egy „gőzkomp” üzembe helyezésére alapozta. A 2./5. pozsonyi utászs század azt a parancsot kapta, hogy a gőzkompot a Dunadombónál, illetve Ómoldovánál elsüllyesztett dunai hajókból és uszályokból készítse el. Ómoldovánál számos megrongált hajó között feküdt a Monarchia akkori legerősebb dunai vontatógőzöse, az 1914-ben épült „Kornfeld Zsigmond” oldalkerekes vontatóhajó, amely a tervbe vett gőzkomp számára mint vontatójármű, jöhetett számításba.

A feladat tehát az volt, hogy az uszályokat az ellenség előtt a Dunából kiemeljék, a gőzöst üzemképes állapotba hozzák, majd azt 42 km-es hosszon, az ellenséges partok előtt a Ponjavnica-sziget mögé hajózzák.

A századparancsnok, Jacobi Ágost százados, 14 válogatott utászával személyesen vette kezébe a „Kornfeld” üzemképes állapotba és készenlétbe helyezésének végrehajtását. A feladat nem volt veszélytelen, mert a gőzös a szerbek által belátható területen süllyedt el.

A kiemelést követően először a gőzös belsejében hozták rendbe a gépezetet. Felszereltek egy füstképződést csökkentő szerkezetet is. A munkát segítette, hogy előkerítették a gőzös békebeli személyzetét. Felkészültek arra is, hogy a szerbek löni fogják a hajót, ezért a kormányállást szilánkállóvá alakították. Kitaláltak egy olyan szerkezetet, amelynek segítségével belülről is kormányozhatták a hajót. Már csak a gőzös fehér oldalának átfestése volt hátra, amelyik az ellenséges part felé nézett.

Az indulás időpontját Jacobi százados az utolsó pillanatig titokban tartotta. Erre a parancsot 1915. október 3-án éjszaka adta ki. Gyorsan átfestették a hajó oldalának fehér részeit, majd az utászok puskával és kézigránátokkal a kézben elhelyezkedtek a fedélzeten. A berozsdásodott lapátkerekek 21 óra 15 perckor nagy csikorgással forogni kezdtek és a gőzös elindult.

Az ellenség az első órákban még nem vette folyamatos tűz alá az egyre gyorsabban haladó gőzöst, csak egyes lövéseket adott le rá. Gradištét elhagyva viszont elindult a vadászat a Dunán úszó hajóra. Világítórakéták, fényszórók, géppuskák után a tüzérség is működésbe lépett. A hajó nagy sebességgel haladt a széles vízfelületen, ezért nehezen eltalálható célpontot nyújtott.

¹⁰ JACOBI et al. szerk. 1938, 95.

3. ábra. A Kornfeld Zsigmond gőzös

Forrás: RÓZSAFI 2010

Útja során az egész szerb frontszakasz riasztva lett, és a gőzös folyamatos tűz alatt állt. Már közeledett Dunadombóhoz, amikor a sérült orr-részen elkezdett beömleni a víz. Az orr lesüllyedt, és a hajó fara megemelkedett, így kormányozhatatlanná vált. Az utászok azonnal odarohantak és szivattyúk segítségével, megfeszített munkával újra kormányozhatóvá tették a hajót. Október 4-én éjfél után 10 perccel a Kornfeld befutott a célkikötőbe.¹¹

Jacobi Ágost és utásza az olasz hadszíntéren is kiténtek bátorságukkal és szakmai munkájukkal. A Piave-átkelés (1918) kudarca nem rajtuk múltott. Álljon itt egy rövid idézet Erwin Zeidler altábornagy, az 58. gyaloghadosztály parancsnokának parancsából: „A legmagasabb szolgálat nevében tolmácsolom az összes parancsnokoknak és csapatoknak, akik ezen a nehéz harci napon példátlan bátorsággal harcoltak és kitartottak, a kiváló és bátor magatartásért és kitartásukért a hadosztályparancsnokság legmelegebb köszönetét, a teljes elismerésemet és csodálatomat. Különösen a 116. gyalog-dandárparancsnokságnak, továbbá Lehár ezredesnek és a 106. ezrednek, Wenzel alezredes és a mindenkor bevált bátor 2. és 11. vadászszázalójának, az 58. rohamzászlóaljának és parancsnokának, Metzger századosnak, aki legelől harcolva” súlyosan megsebesült, Waldvogel alezredes csoport parancsnoknak, aki a bátorság tündöklő példaképeként a derék 111., 110. és 7. rohamzászlóaljak élén küzdött egészen a súlyos megsebesüléséig, Jacobi századosnak, az áthajózási munkák vezetőjének és kivétel nélkül az összes árkászszázadoknak, (1./58., 3./20., 2./30., 1./33., 1./7. és 1/II. hidépítő), a tüzérségnek, amely a szigeten vállalva harcolt a gyalogsággal, a 19. és 62. kitűnő repülőszázadnak, a derék telefonistáknak, a csapatok egészségügyi személyzetének, orvosoknak és légénységnek, az 58. hadosztály egészségügyi oszlopnak,

¹¹ JACOBI et al. szerk. 1938, 100.

a sebesültek hátraszállításában önfeláldozóan tevékenykedő 2/58., 5./bh. 4. építőszázadoknak és az 1605. és 562. lépcsőknek, úgy az egyes tiszteknek, mint minden egyes harcosnak.¹²

Jacobi Ágost bátorságát és szakmai felkészültségét megbecsülték és elismerték. Kitüntetései: 1902. augusztus 19., Katonai Érdemkereszt (két alárendeltjének a vízbefúlástól való megmentéséért); 1908. december 2. Katonai Jubileumi Kereszt; 1913. szeptember, Bronz Katonai Érdemérem; 1914. december 12., Katonai Érdemkereszt III. osztálya hadidíszítménnyel és kardokkal; 1915. november 15., Vaskorona Rend III. osztálya hadidíszítménnyel és kardokkal; 1916. június, Bronz Katonai Érdemérem kardokkal; 1916. szeptember 5., Ezüst Katonai Érdemérem kardokkal; 1918. július, Lipót Rend lovagkeresztje hadidíszítményekkel és kardokkal. 1914–18 között a Német Vaskereszt II. osztálya, Török Vas Félhold.

Jacobi Ágost 1973. május 30-án hunyt el Budapesten. Sírját, amely a Farkasréti temetőben volt, az 1990-es években nyom nélkül felszámolták.¹³

Felhasznált irodalom

Kriegsarchiv Wien, Qualifikationsliste Kt. 1200. (Osztrák Hadilevéltár, Bécs, tiszti minősítési lapok, 1200. doboz)

JACOBI Ágost – SZEDERJEI Elemér – ROHRINGER Sándor – TÖLGYESY Péter szerk. (1938): *Magyar műszaki parancsnokságok, csapatok és alakulatok a világháborúban*. Budapest, Közlekedési Nyomda K. F. T. *Geodéziai Közlöny* (1933). 9. évf. 8–10. sz. Budapest, „Élet” Irodalmi és Nyomda Rt., *Színházi Élet* (1923) 13. évf. 46. sz. Budapest, „Színházi Élet” r.-t., Globus Nyomdai Műintézet r.-t. *Magyarország* (1933). 40. évf. 7. sz. Budapest, Magyarország Napilap R. T.

Levéltári forrás

Hadtörténelmi Levéltár Budapest, tiszti anyakönyvi lapok 3048/1890.

Internetes források

Molnár Pál altábornagy. Elérhető: <https://haditechnikaiintezet.hu/molnar-pal> (A letöltés dátuma: 2019. 09. 24.)

Rákosliget az MTI, illetve a MOT híreiben 1924–1949. Elérhető: <http://rakosliget0.uw.hu/mti.pdf> (A letöltés dátuma: 2019. 09. 24.)

RÓZSAFI János (2010): A Kornfeld Zsigmond gőzös megmentése. Elérhető: https://nagyhaboru.blog.hu/2010/12/27/pozsonyi_utazok_a_nagy_haboruban_4_resz (A letöltés dátuma: 2019. 09. 24.)

Jacobi Ágost. Elérhető: <http://mek.oszk.hu/00300/00355/html/ABC06879/06882.htm> (A letöltés dátuma: 2019. 06. 06.)

¹² JACOBI et al. szerk. 1938, 192.

¹³ *Jacobi Ágost*.